УДК 378.147.047:811.111

Діордієва А. В.,
викладач кафедри, англійської мови,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна,
e-mail: aliona.diordieva@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Автор розглядає сучасні підходи до підготовки студентів до міжкультурної взаємодії у дослідженнях зарубіжних науковців. Велику увагу приділено ролі викладача в процесі підготовки студентів до міжкультурної взаємодії, та факторам, що обумовлюють успішність кожного заняття з такої підготовки.

Ключові слова: *засади міжкультурної взаємодії; методи підготовки; професійна готовність викладача.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Беручи до уваги всебічну інтеграцію України у глобальний простір, належна підготовка студентів до міжкультурної взаємодії виступає одним із найважливіших завдань вищої освіти сьогодення. Недостатнє вивчення цього питання у працях вітчизняних дослідників обумовлює необхідність залучення зарубіжних методик та технологій формування міжкультурної компетенції. Великою мірою успішність такої підготовки залежатиме від викладача, тому наше дослідження присвячене не лише аналізу новітніх методик підготовки до міжкультурної взаємодії, але і формулюванню вимог до самого заняття та викладача, що здійснює таку підготовку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Екстенсивний аналіз методів міжкультурної підготовки знаходимо в зарубіжному науковому дискурсі з питань взаємодії етносів: так, наприклад, у працях М. Кноулза подано детальну класифікацію методів підготовки до міжкультурної взаємодії; С. Фаулер та Дж. Блом пропонують структурований послідовний підхід до освоєння іншої культури через усвідомлення власної; Е. Бурвіц-Мелзер вважає, що культуру можна вивчити через відповідну художню літературу; М. Байрем та К. Різагер вважають за необхідне формування «міжкультурного мовця»; а Е. Кінаст наголошує на необхідності вивчення «культурних стандартів» цільової культури. Однак, залишається відкритим питання про особливості застосування цих розробок на практичних заняттях з міжкультурної підготовки та відповідність професійної підготовки викладача сучасним освітнім потребам. Тому метою статті є аналіз сучасних зарубіжних підходів підготовки до міжкультурної взаємодії та вивчення критеріїв успішності заняття та викладача, що його проводить.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зарубіжному психолого-педагогічному дискурсідомінує підхід, згідно з яким підготовка до міжкультурної взаємодії може проходити у двох формах залежно від потреб підготовки та особистісних якостей студентів:

1) загальнокультурна підготовка, яка імплікує використання складових характеристик міжкультурної компетенції та застосування їх як особистісних критерії готовності (відкритість, толерантність стосовно двозначності, здатність адаптуватися до ситуації тощо);

2) спеціальна культурна підготовка полягає у використання ключових культурних стандартів конкретної культури, таких як, наприклад особиста дистанція, соціальна гармонія тощо в якості критеріїв готовності до міжкультурної взаємодії [4, с. 149–150].

Підготовка студентів до міжкультурної взаємодії, на нашу думку, обов'язково мусить ґрунтуватися на таких загальних засадах міжкультурної взаємодії як «7 уроків» К. Сторті, які було успішно використано тисячами людей, що емігрували до США та стикалися з проблемою адаптації та міжкультурного порозуміння:

1) Не поспішайте переконуватися, що ви подібні до представників таргет-культури. Пам'ятайте, що незалежно від того, що вам здається, що ви бачите, інші люди можуть суттєво від вас відрізнятися.

2) Те, що ви вважаєте нормальною людською поведінкою, може бути тільки уявленням, зумовленим вашою культурою. Велика частина людської поведінки універсальна, але не вся. Тож перед тим, як спроектувати власні норми на іншу культуру, зважте, що ви можете помилятися.

3) Знайома поведінка може мати абсолютно відмінне звичному значення. Однакова поведінкова реакція, скажімо, коли люди говорять «так» може мати різні семантичні наповнення. Тільки тому, що ми впізнали нібито знайому поведінку, ще не означає, що ми її зрозуміли.

4) Не треба припускати, що те, що ви мали на увазі, було автоматично правильно зрозуміло представникам іншої культури.

5) Не треба припускати, що те, що зрозуміли, і було тим, що вам хотіли сказати. Ви сприймаєте те, що вам кажуть, через призму власного культурного світогляду, однак сказане належить людині, яка має потенційно відмінний культурний світогляд з іншими нормами. Переконайтеся, що ви знаєте про ці норми.

6) Вам не обов'язково має подобатися чи здаватись прийнятною культурна поведінка інших людей,

але вам обов'язково варто намагатися зрозуміти те, звідки вона витікає.

Більшість людей поводиться раціонально, вам лише треба знайти їх власний еталон раціональності [6].

Запорука успішної підготовки студентів до міжкультурної взаємодії є належна професійна готовність викладача такого курсу. У цілому, у західному педагогічному дискурсі утвердилося таке розуміння міжкультурної підготовки спеціалістів, згідно з яким завдання викладача – підтримувати і допомагати фахівцям досліджувати нові аспекти реальності та вчитися встановлювати нові системи відліку (frames of references) для категоризації та інтерпретації поведінки представників інших культур. Серед інших функцій викладача в контексті підготовки до міжкультурної взаємодії – допомагати засвоювати студентам стратегії поведінки при зіткненні з невластивим їхній культурі явищами і феноменами, виходити із ситуації непорозуміння та неоднозначності творчими способами, уможливити усвідомлення студентами того, що те, що називають здоровим глуздом насправді є відчуттям культури [5, с.14].

Н. Сілі пропонує низку факторів, яка може використовуватись для оцінки ефективності педагогічних методів міжкультурної підготовки. Результати цієї оцінки можуть використовуватися для аналізу успішних та невдалих занять з метою коригування навчального процесу. Серед таких факторів найважливішими є:

1. Студентам зрозуміло відношення змісту тренувальної діяльності до реального життя.
2. Студентам зрозуміло відношення змісту тренувальної діяльності до їхніх власних потреб.
3. Мета та завдання заняття зрозумілі.
4. Студенти були залучені до діяльності на занятті.
5. Процес навчання був особисто-орієнтованим.
6. У процесі навчання було активно задіяно емоції студентів.
7. Студенти в процесі виконання різноманітних вправ з підготовки до міжкультурної взаємодії глибше усвідомили свої власні цінності.
8. Студенти виступили як джерела знань для міжкультурного порівняння.
9. Процес навчання був кооперативним – студенти навчали один одного.
10. Заняття було побудоване на принципі чергування теорії та практичного застосування отриманих знань.
11. Викладач (фасилітатор) був добре підготовленим і вільно орієнтувався в запропонованому ним методі навчання.
12. Викладач знав аудиторію і досяг з нею взаєморозуміння.
13. Викладач зумів скоригувати манеру подачі матеріалу та порядок денний відповідно до реакції студентів.
14. Викладач зумів привернути увагу студентів до головного.
15. Викладач зумів самостійно проаналізувати результати застосування запропонованого методу та конкретних технік його актуалізації.
16. Студенти відчули, що постійно відкривали для себе щось під час різноманітних видів діяльності.
17. Увесь процес приніс задоволення як студентам, так і викладачу [5, с.15].

Холістичний підхід до аналізу ефективності педагогічних умов підготовки до міжкультурної взаємодії імплікує володіння інформацією і про фактори, що можуть призвести до неефективного, невдалого застосування педагогічних методів. Х. Сілі вважає, що такими факторами є:

1. Заняття було скопійовано з шаблону без врахування потреб конкретної групи.
2. Обрані методи не підходили особистостям та преференціям студентів.
3. Завдання були залегкі, і студенти швидко втратили інтерес.
4. Час був не спланований і використаний нераціонально.
5. Атмосфера не сприяла ефективному навчанню.
6. Завдання суперечили одне одному.
7. Аудиторія не розуміла інструкції до виконання завдань.
8. Студенти не розуміли для чого потрібно робити конкретні завдання.
9. Ідентичність студентів знаходилась під загрозою.
10. Викладачеві не подобався обраний метод навчання і студенти це відчували.
11. Викладач занадто орієнтувався на результат.
12. У викладача було заздалегідь сформоване переконання про те, що саме мають засвоїти студенти.
13. Викладач концентрувався на матеріалі за рахунок уваги аудиторії. Викладач не зміг знайти компромісу між потребами групи та окремого студента.
14. Викладач не зміг визначити місце обраного методу в загальній системі підготовки до міжкультурної взаємодії.

Найважливішим при виборів методів та технологій навчання Н. Сілі вважає орієнтацію на потреби студента. Абсолютною необхідністю є пошук інформації про типові ситуації, у яких студент братиме участь, про вірогідні проблеми, непорозуміння, необхідні навички, невдачі та успіхи у таких ситуаціях. Ця інформація згодом використовується для розробки вправ вільного характеру, симуляцій, рольових ігор та кейс-методики таким чином, щоб у фокусі всіх видів діяльності репрезентувалися повсякденні професійні реалії [5, с. 19].

Висновки. У цілому, у західному педагогічному дискурсі утвердилося таке розуміння міжкультурної підготовки спеціалістів, згідно з яким завданням викладача/тренера з міжкультурної взаємодії є не лише майстерне володіння більшістю з вищезазначених методів, але й підтримувати і допомагати фахівцям досліджувати нові аспекти реальності та вчитися встановлювати нові системи цінностей (frames of references) для категоризації та інтерпретації поведінки представників інших культур у поліетнічному середовищі. Серед інших функцій викладача у контексті підготовки до міжкультурної взаємодії – допомагати засвоювати студентам стратегії поведінки при зіткненні з невластивим їхній культурі явищами і феноменами, виходити із ситуації непорозуміння та неоднозначності творчими способами, уможливити усвідомлення студентами того, що те, що називають здоровим глуздом насправді є відчуттям культури [5, с. 14]. Усі описані у статті методи цілком придатні для ефективного використання в умовах українського університету.

Список використаних джерел

1. Burwitz-Melzer E. Teaching Intercultural Communicative Competence through Literature / E. Burwitz-Melzer // Developing intercultural competence in practice. Multilingual matters. – 2001. – С. 29–43.
2. Byram M. Language teachers, politics and cultures / M. 2. Byram, K. Risager. – Clevedon, UK : Multilingual Matters, 1999. – 206 с.
3. Intercultural interactions : A practical guide / R. Brislin, K. Cushner, C. Cherrie, M. Yong. // Sage publications. – 1986. – № 6. – С. 77–94
4. Kinast E. Diagnosing applied intercultural competence [Електронний ресурс] / Eva-Ulrike Kinast. – 2010. – Режим доступу до ресурсу : http://www.vr.de/en/handbook_of_intercultural_communication_and_cooperation/t-241/1004394/.
5. Seelye H. Experiential Activities for Intercultural Learning / H. Ned Seelye. – London : Hachette UK, 1995. – 228 с.
6. Storti C. Figuring Foreigners Out: A Practical Guide / Craig Storti. – London : Hachette UK, 2011. – 228 с.

А. В. Диордиева,
ЧНУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ К МЕЖКУЛЬТУРНОМУ ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ

В статье проанализированы современные зарубежные подходы к подготовке студентов к межкультурному взаимодействию. Большое внимание уделено роли преподавателя в процессе подготовки студентов к межкультурному взаимодействию, и факторам, которые обуславливают успешность каждого занятия с целью такой подготовки.

Ключевые слова: *основы межкультурного взаимодействия; методы подготовки; профессиональная готовность преподавателя.*

A. V. Diordieva,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

MODERN APPROACHES FOR INTER-CULTURAL TRAINING

The article analyzes modern approaches to the methodology of preparing students for intercultural interaction in the research done by foreign scholars. The author does not only highlight the most appropriate methods of intercultural training but outlines the role of the teacher in this process in great detail.

The author comes to the conclusion that the western pedagogical discourse has established such an understanding of intercultural training of specialists, where the task of a teacher or a trainer in intercultural interaction is not only to help students master the above-mentioned methods, but also to support and assist the students to explore new aspects of reality (both their own and the one of the studied culture) and learn to establish new value systems (frames of references) in order to categorize and interpret the behavior of representatives of other cultures in a multiethnic environment. Among other functions of the teacher in the context of intercultural training is to help students master the strategies of behavior in dealing with the phenomena that are not specific to their culture as well as to avoid confusion and ambiguity in creative ways.

Key words: *basis of intercultural interaction; training methods; professional readiness of the teacher.*

***Рецензенти*: Шерстюк Л. В.**, канд. пед. наук, доцент, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна;
Гришкова Р. О., д-р пед. наук, професор, ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

© Діордієва А. В., 2018

Дата надходження статті до редколегії 24.11.2018